

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ВИДИ¹

Роздрібна торгівля відіграє важливу соціальну та економічну функцію в національній економіці і є найпоширенішим видом економічної діяльності в регіонах України з точки зору ділової активності, кількості суб'єктів господарювання та обсягів реалізованих товарів. Слід зазначити, що роздрібна торгівля є важливим сектором економіки, який відіграє ключову роль у розвитку держави. Адже роздрібна торгівля охоплює всі операції, пов'язані з процесом переміщення товарів та послуг від виробника до кінцевого споживача. Ефективний розвиток галузі роздрібною торгівлі сприяє приросту ВВП, зменшенню безробіття, забезпеченню потреб населення та поліпшенню якості рівня життя суспільства. [1]

У сучасній науковій літературі [1-2] роздрібна торгівля, як вид підприємницької діяльності, ототожнюють з поняттям «ритейл». Сутність поняття «ритейл» походить від фр. «*retailier*», що означає «відрізати, розбивати». [1] Зокрема, у наукових працях ритейл розглядається, як вид економічної діяльності характеризується найчастіше відсутністю процесів виробництва, створення та освоєння нової продукції, техніки та технології, відсутністю гарантійного та післяпродажного обслуговування. [2]

Роздрібна торгівля – просторове об'єднання функціонально взаємопов'язаних об'єктів торгівлі на принципах спільних інтересів, єдності, засад торговельної діяльності і централізації окремих функцій з метою підвищення ефективності діяльності і рівня торговельного обслуговування споживачів. [3] Як правило, роздрібна торгівля передбачає здійснення процесу реалізації товарам лише кінцевим споживачам, зокрема, фізичним особам, юридичним особам та домашнім господарствам, з метою забезпечення особистих потреб.

Процес здійснення роздрібною торгівлі передбачає створення умов для забезпечення високого рівня обслуговування споживачів, використання сучасних методів дослідження потреб клієнтів та наявність торгового асортименту продукції.

Варто відзначити, що роздрібна торгівля є невід'ємною складовою внутрішньої торгівлі. Також під роздрібною торгівлею, як правило, розуміють підприємницьку діяльність з продажу товарів та послуг на підставі усного або письмового договору купівлі-продажу безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їхнього особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків. [1] Підґрунтя роздрібною торгівлі становить торговельна діяльність, яка представляє собою ініціативну, самостійну діяльність юридичних і фізичних осіб щодо здійснення купівлі та продажу товарів народного споживання з метою отримання прибутку.

У процесі торговельної діяльності роздрібна торгівля розв'язує такі завдання як: задовольняє мінливі та зростаючі потреби кінцевого споживача в товарах та послугах і забезпечує створення прибутку суб'єкта господарювання.

На відміну від оптового продажу, тобто від закупівлі товарів для подальшого перепродажу або професійного використання, приводом для купівлі в роздрібній торгівлі є задоволення власних потреб покупця та його сім'ї у куплених товарах чи послугах.

Роздрібна торгівля виконує такі функції [3] :

1. Сортування товарів – збір асортименту від постачальників для продажу.
2. Інформування споживачів – реклама, вітрини, персонал.

¹ Науковий керівник – Бутенко Дар'я Сергіївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємства, торгівлі та туристичного бізнесу, ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

3. Розміщення товарів – управління запасами, ціноутворення та оптимальне розташування товарів у магазині.
4. Оплата товарів – розрахунок із постачальниками до продажу споживачам.
5. Завершення угоди – зручне розташування магазинів, графік роботи, кредитна політика, додаткові послуги.

На рис. 1 наведено динаміка розвитку товарообігу роздрібною торгівлі в Україні.

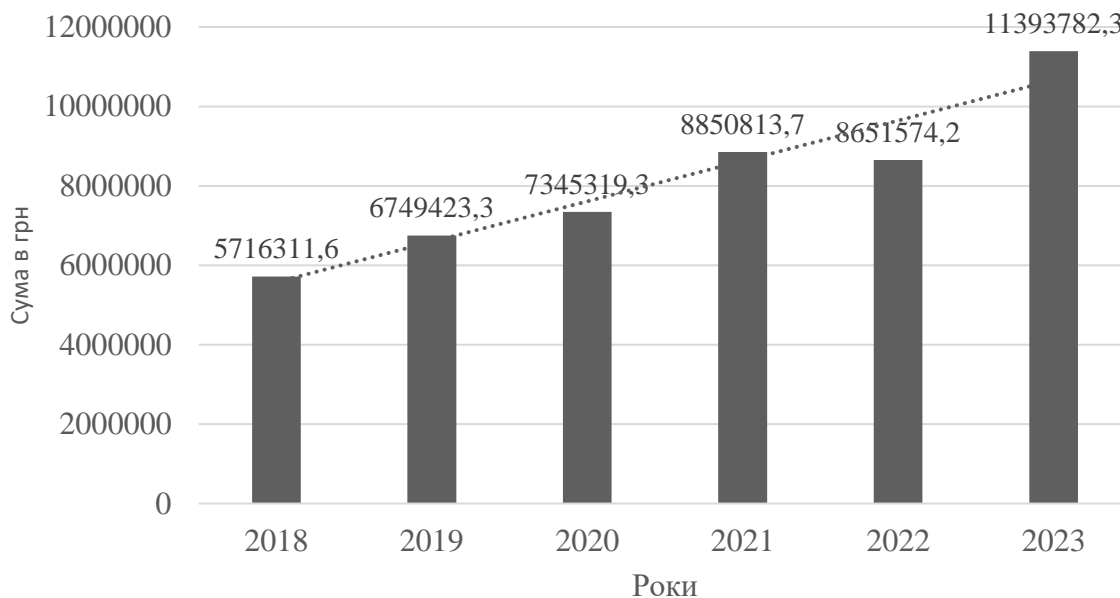

Рис. 1 Динаміка розвитку товарообігу роздрібною торгівлі в Україні

Аналізуючи статистичні данні, які оприлюднено Державним комітетом статистики України, які характеризують розвиток товарообігу роздрібною торгівлі можна зробити висновок, що починаючи з 2018 року, спостерігається поступове зростання показників роздрібного товарообігу. Найнижчий обсяг товарообігу зафіксовано у 2018 році (5716311,6 млн грн), тоді як у 2023 році він досяг найвищого значення – 11393782,3 млн грн. За підсумками 2023 року оборот роздрібною торгівлі в Україні сягнув 11 393 782,3 млн грн, що на 15,4% більше показника 2022 року. [4] Лінія тренду, що зображена пунктиром на рис. 1, свідчить про тенденцію до стабільного зростання обсягів товарообігу протягом даного періоду.

Таким чином, згідно даних наведених на рис. 1, можна зробити висновок, про позитивну динаміку збільшення обсягів роздрібною торгівлі майже на 100% за період з 2018 р. по 2023 р., що може бути пов'язано з низкою факторів, включаючи зростання споживчого попиту, покращення економічних умов та інші фактори, сприятливі для розвитку роздрібною торгівлі в Україні.

Також, варто відзначити, що за результатами дослідження Консалтингової компанії «KPMG» тенденцій розвитку роздрібною торгівлі в сучасних умовах є декілька варіантів досягнення успіху. [5]

Так, до перспективних напрямків розвитку ритейлу можна віднести, електронну торгівлю – це процес купівлі та продажу товарів чи послуг за допомогою інформаційних технологій, що охоплює весь цикл взаємодії між продавцем і споживачем. Адже, науковці наголошують [6], цифровізація торгівлі сприятиме розширенню ринку збуту та максимізації прибутку про що свідчать роздрібні продажі засобами електронної комерції в глобальному вимірі.

Перехід від традиційним методів торгівлі до електронних супроводжується специфічними проблемами. Зокрема, створення власної платформи є складним завданням навіть для лідерів ринку, адже вимагає величезної кількості ресурсів (фінансових, часових, людських тощо), тому більшість підприємців не обирають такий шлях розвитку. Проте у вітчизняних підприємців

галузі роздрібної торгівлі є можливість користуватися чужими платформами. До них належать різноманітні маркетплейси, торговельні онлайн-майданчики, наприклад, OLX.ua, Rozetka.com.ua та Prom.ua.

Також, не менш важливим напрямком розвитку роздрібної торгівлі в інтернеті є FMCG-ритейл (скорочено швидкі споживчі товари) – це товари широкого вжитку, що має відносно низьку вартість і швидко замінюється, до яких належать продукти харчування, напої, туалетно-косметичні засоби тощо. [5]

Варто відзначити, якщо підприємець все ж таки обирає ведення традиційного бізнесу, важливо впроваджувати інноваційні методи підвищення ефективності управлінської діяльності, використовувати сучасні технології для оптимізації бізнес-процесів, впроваджувати системи електронного маркетингу тощо.

Роздрібна торгівля є невід’ємною складовою сучасного економічного життя, адже саме через цей сектор товари та послуги потрапляють безпосередньо до кінцевого споживача. Ритейл надає споживачам доступ до широкого асортименту товарів, заохочує споживчий вибір та підвищує рівень життя. Розвиток роздрібної торгівлі створює споживчий попит і задовольняє потреби суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Бутенко Д. С., Севідова А. І. Тендеції розвитку ритейлу в Україні. Економіка та управління соціально-економічними системами: теорія та практика : матеріали Всеукраїнського круглого столу для здобувачів вищої освіти, 26 жовтня 2023 р. : тези допов. – Дніпро, 2023. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/30983>
2. Константиновський Л. Л. Систематизація індикаторів корпоративної соціальної відповідальності для ритейлу, як виду економічної діяльності. Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти: зб. тез за матер. II Всеукр. наук.- практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Дніпро, 25-26 лист. 2021 р. : тези допов. – Дніпро: НМетАУ, 2021. – С. 252-255. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26943>
3. Гуштан Т., Лихолат С., Верескля М., Михаліцька Н., Таранський І. Типізація, спеціалізація та форматизація як чинники конкурентоспроможності роздрібної торгівлі. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2020. № 3(34), С. 432–440. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2926/3057>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/spr.htm
5. Романченко Н. В., Барбаренко А. В. Особливості розвитку мережевого ритейлу та збуту товарів F.M.C.G. в період пандемії COVID-19. Економічні студії. 2021. № 2. С. 5-12
6. Смолій Л. В., Костюк В. С. Новітні тренди та перспективи розвитку електронної комерції в міжнародному бізнесі. Економіка і суспільство. 2021. № 29. URL: <file:///C:/Users/Dashs/Downloads/584-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-560-2-10-20210909.pdf>